

ANNA ŁYSIAK-ŁĄTKOWSKA

PAP SŁUPSK

NOWE ZNACZENIA KOBIECYCH RÓL SPOŁECZNYCH W XVIII STULECIU ZARYS PROBLEMATYKI

Zofia z Czartoryskich Zamoyska w spisanych przez siebie pamiętnikach zauważyła, iż w ostatnich dziesięcioleciach XVIII wieku, przed ostatecznym upadkiem państwa polskiego, w stolicy „nie brakowało bogactw, wspaniałości, dostatków [...] i może nigdy Warszawa nie błyszczała bardziej zabawami, elegancją i niestety galanterią”¹. Dalej zanotowała:

„Zabawa zdawała się być wówczas pierwszym obowiązkiem: żądano, aby wszystko było zabawne, aby te zabawy były jak najbardziej urozmaicone bez końca. Zajmowano się ustawicznie tą myślą. Przykładano do tego taką wagę, że zdawało się naprawdę, iż jedynym celem życia jest bawić się i żyć jak najweselej. Nie mówię tego, aby krytykować postępowanie moich rodziców, zawsze ich kochałam i szanowałam wielce, podziwiałam ich wielkie przymioty, dobroć, dobroczynność, rozum, wdzięk, smak, wykształcenie, uprzejmość, ale był to błąd ogólny, duch tego czasu, obyczaj owej epoki; oni szli zą tym prądem i byłabym tak samo czyniła, gdyż wychowanie ówczes-ne do tego pociągało”².

Duch czasu i obyczaj epoki, jak określiła to Z. z Czartoryskich Zamoyska, dotyczył stulecia, które przyniosło niemałe zamieszanie w tradycyjnej obyczajowości i moralności. Przewrót dotyczył nie tyle rozluźnienia obyczajów oraz zasad etycznych i religijnych, które łamane były od początku istnienia schryścianizowanej Europy, ile uprawomocnienia i zalegalizowania tego zjawiska oraz jego akceptacji w świadomości społecznej. To, co uznawane było za kontestację norm moralnych, a także nagannie oceniane przez jednych, stawało się dla drugich obowiązującym kanonem postępowania. Korzystanie, używanie, a nawet nadużywanie często były traktowane jako podstawowa zasada ludzkiej egzystencji.

¹ Z. z Czartoryskich Zamoyska, *Z pamiętnika Zofii Zamoyskiej*, [w:] L. Dębicki, *Puławy 1762-1830. Monografia z życia towarzyskiego, politycznego i literackiego na podstawie archiwum ks. Czartoryskich w Krakowie*, Lwów 1888, t. 4, s. 284.

² Tamże, s. 292-293.